

17. Isus – dobri pastir (10,1-21)

Ovaj Isusov govor nastavlja se na Iv 9 u kojem je postalo jasno da je, s jedne strane, Isus u stanju dati *svjetlo života* čak i slijepcu od rođenja, a s druge strane da službeni pastiri Izraela nisu pravi pastiri jer ozdravljenika ucjenjuju i tjeraju na lažno svjedočenje da bi ga, na koncu, izopćili iz sinagoge. Odbijen od lažnih pastira, ozdravljenik je pristupio Isusu i tako ga priznao svojim pastireom.

Ove su riječi stoga namijenjene farizejima: Isus o vjernicima govori u trećem licu a u drugom licu kaže *ali vi ne vjerujete, jer niste od mojih ovaca* (10,26).

Slika pastira duboko je ukorijenjena u biblijskoj tradiciji. Abraham i patrijarsi Izraela bili su ne samo pastiri svojih stada nego pastiri naroda kojeg su vodili u Božje ime. Proročka tradicija, dok je prosuđivala pojedinog pastira svog vremena – neke hvaleći a neke nazivajući lažnim pastirima, istovremeno je najavljivala pojavak istinskih pastira i, kao vrhunac, samog Boga koji će napasati svoj narod (Jer 23,1-6; Zah 11,4-17; Ez 34,1ss; Ps 23).

10,1-6 *Zaista, zaista kažem vam...*

Ovakav govor Iv u 10,6 naziva poredbom (*paroimia*) i on odgovara *usporedbi* kod sinoptika. Oba pojma su prijevod hebr. *mašal*, s razlikom što Iv ovom poredbom priprema Isusovu samoobjavu u 10,7-18. Prva poredba (1-3a) suprotstavlja čovjeka koji ulazi na vrata i kradljivca ili razbojnika koji nastoji uljesti na nekom drugom mjestu.

Naime, u ono doba ovce su se čuvale u torovima ograđenim kamenim zidovima. Ponekad je tor bio prislonjen uz neku zgradu ili uz stijenu. Dobro ograđen, na zidovima osiguran trnjem protiv eventualnih upada lopova, tor je imao vrata na koja se normalno ulazilo i izlazilo. Da noću uljezi ne uđu kroz vrata, pastir se smještao ispred vrata i čuvao svoje blago. Iz ovog ugla je jasno koliko suprotnost ovakvom stavu predstavljaju uljezi koji dolaze ukrasti, oteti...

U ovoj, prvoj poredbi, Iv misli na stado koje čuva njihov vlasnik. Za razliku od svih koji prilaze ovcama, ovakav pastir je najviše s ovcama. On ih jedini čuva. Jedini ih on pozna i jedini je on prema njima nježan. Još i danas se u Izraelu mogu vidjeti pastiri sa stadima koji ih predvode čak i kroz urbana područja i to pjevajući ili upućujući ih glasom. Jasno je da se tuđinac nije mogao ovako približiti ovcama.

U drugom dijelu teksta neki prepoznaju postojanje druge prispodobe (10,3b-6). Ovdje je pravom, vlastitom i brižnom pastiru suprotstavljen tuđinac od kojeg ovce bježe jer ga ne poznaju, nemaju dobrog iskustva s njim. Neki smatraju da bi na razini Ivanovog crkvenog života ovo bi mogla biti kritika kršćanima koji su uveli službu ljudskih pastira koji kao da su rivali Kristu – dobrom pastiru.

Budući da su do sada identitet *vrata* i *pastira* ostali nepoznati, Isusovi slušatelji nisu razumjeli ove prispodobe (10,6): tko su onda čuvar vrata, kradljivac i razbojnik? Javlja se potreba da pojasni svoje riječi.

10,7-10: *Ja sam vrata..dođoh da život imaju...*

Isus jest *vrata* na dvostruk način: u 10,7-8 to su *vrata* kroz koja ulaze pastiri da bi došli k ovcama. Kradljivci i razbojnici (vjerojatno se misli na farizeje i lažne proroke/lažne mesije) koji su došli prije Isusa, tj. prije/mimo *vrata*. Već sama činjenica da ne ulaze na *vrata* koja je postavio vlasnik stada i ovčinjaka govori da se radi o uljezima.

U 10,9-10 Isus je *vrata* kroz koja ovce mogu izlaziti i nalaziti pašu. Sada, dakle, više nije riječ o pastirima koji prolaze kroz *vrata* nego o ovcama kojima su ona put u život. Ovo podsjeća na govor o *putu, istini i životu* (14,6) te na sinoptički govor o *uskim vratima koja vode u život* (Mt 7,14). Time Isus slušateljima želi naglasiti razliku između uljeza, koji dolaze u ovčinjak samo radi vlastite koristi, i vrata koja su tu da bi služila – i kao zaštita stadu i kao put na pašu tj. u život.

10,11-13: *Pastir dobri život svoj polaže za ovce.*

Dok je u 10,1-5 bio predstavljen kao suprotnost uljezima koji dolaze ukrasti i koje ovce ne poznaju, ovdje pastir dobiva pridjev *dobri* i suprotstavljen je *najamniku*. Najamnik prividno radi isto što i pastir (izvodi ovce, napasa ih, vraća ih u ovčinjak, vodi brigu oko njih), ali sve je to ograničeno na normalne uvjete i događa se zbog plaće. U slučaju opasnosti, on bježi i tada na vidjelo izbija da se ovcama bavio ne zbog njih, nego zbog dnevnice.

Pastir dobri vlasnik je ovaca (10,12), one su njegove i stalo mu je do njih u toj mjeri da ne štedi sebe da bi njih sačuvao. Privrženost ovcama tolika je da se ne može izmjeriti nego samo naznačiti: najveća žrtva koju je pastir spreman podnijeti govori o najvećoj privrženosti.

Netko bi mogao reći: da, jako mu je stalo a kasnije će ih upravo on ošišati i na koncu poklati. No, Isus je pastir koji neće klati nego će sam kao *Jaganjac Božji* svoj život položiti da *odnese grijeh svijeta* (1,29).

10,14-15: *Ja ... poznajem svoje i mene poznaju moje...*

Stav kojim *dobri pastir* prilazi *ovcama* omogućuje uspostavljanje duboke međusobne povezanosti. U 10,1-5 govorilo se o prepoznavanju pastirova *glasa*, a sada se poznavanje proteže na cijelu osobu. Kasnije će ova tema dobiti dodatni razvoj pa će u slici o trsu i lozama (15,1-11) Isus govoriti o nerazdvojnoj povezanosti u kojoj dolazi do međusobnog dijeljenja istog života, pri čemu Isusov život prebiva u učeniku.

Inače, ovo je jedna od velikih tema Četvrtog Evandjelja. Učenikov odnos prema Isusu podrazumijeva posebnu povezanost i bliskost pri čemu je učenik onaj koji spoznaje. Vjerovanje i spoznaja vrlo su blizu jedno drugom, mogu se čak koristiti kao usporedni (usp. Iv 17,8: *oni su spoznali da sam od tebe izišao te vjerovali da si me ti poslao*) ili paralelni izrazi. Paralelnost se prepoznaje u tome što oboje može sadržajem biti određeno na isti način: kako se vjeruje, tako se i spoznaje da je Isus od Oca poslan (7,14-17), da on jest (8,28), da je on u Ocu i Otac u njemu (10,38), spoznaje se njega i Oca (14,7; usp. 14,1). Jasno je da je uvijek riječ o spoznaji u vjeri, o shvaćanju koje je svojstveno vjeri, a ne o nekoj racionalnoj spoznaji.

No, u nekim kontekstima spoznaja ide dalje i od vjere. To je zapravo i dalje vjera, ali vjera koja je stekla veću sigurnost (usp. 6,69; 8,32). Kao što se vjera i gledanje mogu izjednačiti jedno s drugim, tako postoji i gledajuća spoznaja (usp. 14,7). U konačnici spoznaja počiva na jednakosti biti: samo isto-bitni se stvarno prepoznaju i duboko spoznaju. To je ono što se događa između Oca i Sina a na istom temelju stoji i međusobno poznavanje pastira i stada: *ja poznajem ovce svoje i ovce moje poznaju mene, kao što Otac poznaje mene i kao što ja poznajem Oca* (10,15). Budući da je Božja bit ljubav, Ivan će također reći: *tko god ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga* (1 Iv 4,7).

Jasno je da ova spoznaja počiva na preobrazbi čovjeka koja se zbiva kad on zamijeni područja, kad iz područja prividnog prijeđe u područje stvarnog života. Zato se događa gotovo samo po sebi da svijet, ukoliko nije rođen od Boga, ne spoznaje Riječ (Iv 1,10), da on božansko čak ne može ni primiti, ni vidjeti, ni spoznati (14,17).

Neki, ne razumijevajući, ljute se što Evandjelje pa onda i Crkva vjernike naziva ovcama. Neću biti ovca! U pravu su! No, što vidimo u Evandjelju? Kad je Isus svoje pozvao, bili su mu učenici a u ono doba učenik je bio sluga svom učitelju. Na posljednjoj večeri im otkriva: *više vas ne zovem slugama!* Prije nego im otkrije tko su za njega, pere im noge. Tek onda će im reći: *vi ste moji prijatelji*. Pere im noge da shvate kakvi su prijatelji Njemu i kakvi trebaju biti jedni drugima. Kad su Ga poslije toga napustili dok je išao u muku i smrt, nakon Uskrsnuća ih zove – *moja braćo!* Dakle, Isus im daje sve jače titule tj. sve više ih privlači sebi. Tako On želi svakog sve više u svom srcu. I zato nije čudo što je ispjevano u crkvenoj pjesmi: *i ja hoću biti ovca Tvoja!* Bilo bi čudo to ne poželjeti, jer Gospodin je pastir koji pozna svoje ovce, brine o svakoj posebno, razumije njezinu poteškoću, ne tjera ju da čini ono što ne može i kako ne može, pomaže i poštuje... One ga poznaju, razaznaju Njegov glas među žamorom mnogih drugih. To je zov ljubavi. Uvijek ga pronalaze i uvijek mu se odazivlju.

Istinu o „ovcama“ možemo gledati i iz drugog ugla. Za razliku od životinje, programirane i vođene instinktom, čovjek ima svoje dostojanstvo i slobodu. Nije uvjetovan vlastitim potrebama i nikakvim „programom“ koji bi mu određivao što će činiti a što ne. Može se slobodno odlučivati za ono što mu se čini boljim

za njega, za druge... Po svojoj prirodi čovjek je kultura – otvoren je hodu i sve većem napretku. Tako je to u principu, načelno stvari tako stoje.

No, to nije sve. Kultura se rađa i raste ovisno o idealima, ciljevima koje čovjek odlučuje slijediti. Ideali i ciljevi nisu uvijek samo moji osobni: iako neke stalno nosimo u sebi, na većini životnih područja nismo idealisti, imamo samo neki osjećaj kako bismo mi to ostvarili. U sukobu sa mišljenjem drugih ljudi i životnim teškoćama, kroz život od mnogih svojih „ideala“ odustajemo jer smo uvidjeli da je drugačije ipak bolje.

Današnja masovna kultura nudi čovjeku nove ideale, javljaju se nove mode i trendovi, nove „vrijednosti“ koje šire različiti promotori – oni su „pastiri“ koje ljudi danas slijede. A koje su to vrijednosti? Biti prvi, biti jači, uspješniji, imućniji... rivalitet, težnja nadjačati, pokazati se, zauzeti bolju poziciju u odnosu na drugog, uživati po svaku cijenu... Onaj tko nameće zakon moćniji je od podložnika zakona; oni koji mogu, žele i sami postati zakonodavci – u pravnom, ekonomskom i svim drugim smislovima. Onaj tko ne prihvaća takav sistem, biva „izguran van“, marginaliziran ili, ako je jači, onda će borbom nametnuti svoj zakon. U ovom svijetu još uvijek vlada zakon džungle iako ga mi uljudno zovemo – civilizacija.

Isus, pastir, svoje ovce izvodi iz podložnosti zakonu džungle, koja je zapravo igra smrti. Umjesto da slijedi veće ili manje igrače u džungli takmičenja i nasilja, Isus svom učeniku predlaže da slijedi drugi zakon. Umjesto da slijedi tuđe ideale i tako uđe u ring džungle, učenik treba slijediti ideal Očev jer Otac, iako moćniji od svih, nije nikome protivnik nego je temelj života i slobode za sve. Zato je istočni, onaj izvorni grijeh smatrati da je Bog naš protivnik, da prema nama postupa sa pozicija moći i iskorištavanja. Nije čudo da će čovjek koji tako misli, nemajući za uporište najveće Dobro, Ljubav i Oproštenje, graditi svijet u kojem će život biti nemoguć.

Isus je onaj koji poznaje Oca, koji kao Sin živi u savršenoj harmoniji s Ocem. Zato je nama dobri pastir: izvodi nas na pašu, u horizonte novog svijeta i daje nam da svaki dan postajemo ono što jesmo – Očeva ljubljena djeca. Tu je izvor naše slobode i dostojanstva.

10,16: *Imam i drugih ovaca koje nisu iz ovog ovčinjaka...*

Ovdje Isus iznenada proširuje perspektivu jer njegov pogled sada ide ka onim *ovcima koje nisu iz ovog ovčinjaka* – ovdje najvjerojatnije misli na pogane. Neki smatraju kako Isusova želja *da budu jedno stado i jedan pastir* ukazuje da su u vrijeme pisanja ovog Evandjelja podjele među Isusovim sljedbenicima bile veliki problem. Ako nisu bile onda, danas svakako jesu i stoga si svaki kršćanin mora na srce staviti ove Isusove riječi.

10,17-18: *Zbog toga me i ljubi Otac što polažem život svoj...*

U svojoj ljubavi, Otac je neprestano uz Sina koji se, kao dobri pastir, sprema položiti život za svoje ovce. Očevo prisustvo uz Sina izraz je njegove ljubavi kojom je sve predao u njegovu ruku (3,35). Stoga Sin kao, dobri pastir, ne samo da će sve učiniti za svoje ovce da ih spasi, nego ima vlast, moć uzeti život nakon što ga bude položio. Zbog ove moći, on je pastir koji može svojim ovcama osigurati sigurnu pašu. Zbog toga je ne samo *dobri* nego, kao ga naziva Heb 13,20), *Veliki pastir!* Dakako, zbog svoje moći, on je mogao uništiti domet sila zla koje ugrožavaju ovce i tako ih osloboditi. No, one tada ne bi bile svjesne ove borbe. Ovako, on je sa svojim ovcama, na sebe uzima teret kojim ih tlači zlo i uništava ga u svom tijelu da bi njegove ovce s njim, i u njegovu Duhu mogle pobjeđivati isto zlo (16,33).

10,19-21: *Među Židovima nastaje podvojenost zbog tih riječi.*

Kao i u Iv 7-8, nastaje podvojenost u slušateljstvu: dok jedni pristaju uz Isusa, drugi vjeruju da je opsjednut te će u 10,22-39 prijeći na oštrije optužbe te pograbiti kamenje da ga kamenuju.